

HET VERDRONKEN LAND VAN SAEFTINGHE

Biologisch gezien is het verdrongen Land van Saeftinghe een van de weinige plaatsen in ons land waar sprake is van een min of meer ongerept natuurlijk milieu. Echter, geologisch gezien zijn dit gebied en de sedimenten die er worden afgezet minder natuurlijk. Daarmee wordt bedoeld dat de sedimenten in de ondergrond en aan de oppervlakte er heel anders zouden hebben uitgezien indien geen menselijke aktiviteit zou hebben plaatsgevonden. Onder natuurlijke omstandigheden vindt op bepaalde plaatsen langs kusten zoals die van Nederland, een voortdurende aanvoer van grof en fijn sediment plaats. De Waddenzee is een goed voorbeeld. Het grovere materiaal (zand) wordt afgezet op plaatsen waar de energie van de getijdestromen nog net groot genoeg is om het aan te voeren, maar niet om het af te voeren. Voor het grootste gedeelte gebeurt dit onder de laag waterlijn, maar ook in het intertijdsgebied, de zone tussen de hoog en de laag waterlijn. Naarmate we dicht bij de kust komen worden de stromingen zwakker en zwakker en wordt steeds fijner materiaal afgezet. Dit leidt tot zonering met het fijnere materiaal dicht bij de kust (slikken, kwelders) en het grovere verder weg. Uiteraard is het patroon niet zo regelmatig als hier wordt gesuggereerd; getijdegeulen doorsnijden op tal van plaatsen de hogere delen en door de gemakkelijke toegang via deze geulen kan de vloedstroom zand aanvoeren tot dicht bij de kust. Aan de andere kant kunnen zich een eind van de kust dieptes of eilandjes bevinden met een fijnkorrelige sedimentatie zoals die je ook vlak bij de kustplaats vindt.

Wat gebeurt er als dit proces van sedimentaanvoer en aanslibbing lange tijd doorgaat? Indien het nivo van de zeespiegel precies gelijk blijft, zal bij een voortdurende sedimentaanvoer het oppervlak ten opzichte van het zeenivo steeds hoger komen te liggen. Plaatsen waar de zee eerst nog volon actief was komen meer en meer droog te liggen en het boven beschreven patroon van sedimentzonering verplaatst zich zeewaarts. We zien, met andere woorden, een regressieve sequentie met kustnabije en terrestrische afzettingen bovenop meer mariene. Het niveau van de zeespiegel hoeft voor het ontstaan van zo'n sequentie niet te veranderen. Indien de zeespiegel daalt zal deze regressieve ontwikkeling sterker zijn.

Bij een stijging van de zeespiegel kan het tegenovergestelde gebeuren, dat wil zeggen dat de meer mariene eenheden de kustnabije en de terrestrische afzettingen bedekken. Of dit ook werkelijk gebeurt hangt niet alleen af van de zeespiegel. Ook de mate waarmee de bodem daalt, door (zeer trage) tektonische bewegingen en/of door het inklinken van de onderliggende sedimenten, is van belang. Voor het krijgen van een transgressieve sedimentopvolging moet de relatieve stijging van de zeespiegel (dus de som van de absolute verandering van het zeenivo en de daling van de bodem) groter zijn dan de accumulatiesnelheid van het sediment.

Het natuurlijke proces van aanvoer en afzetting van sediment is sinds zo'n duizend jaar op veel plaatsen afgebroken door de aanleg van dijken. De daling van de bodem, voor het grootste deel als gevolg van compactie van het sediment, ging echter gewoon door. Daardoor kwam het ingedijkte land lager en lager te liggen ten opzichte van de zeespiegel. Bijvoorbeeld, in het noorden van het land liggen de oudste polders ongeveer een meter lager dan de jongste. Indien dan een dijkdoorbraak plaatsvindt is inpoldering niet zo gemakkelijk als het de eerste keer was. Op die manier verdween in de Spaanse tijd door natuurlijke en door opzettelijke dijkbreuk het Land van Saeftinghe onder de golven en kon het natuurlijke proces van aanvoer en afzetting van sediment opnieuw beginnen.